

Alsof ik thuis ben

1 Johannes 4, 7-9 . 11-13

Goede vrienden, beste kennissen en beste onbekenden,

Broeders en zusters,

Ja. Zo spreek ik jullie nu aan. Dat klinkt misschien een beetje te uitgebreid, maar er zit een visie achter...

Bij de start van het nieuwe werkjaar is het een traditie om de zaken scherp te stellen en duidelijke afspraken te maken over wie of wat we onder God verstaan. Maar in de Bijbelse traditie is God een verhaal. Een verhaal dat gebeurt. God bestaat niet, God gebeurt. En hij gebeurt in mensen. Zonder mensenverhalen geen Godsverhalen. Vandaar dat spreken over God moeilijk kan zonder een gemeenschap, of: zonder ons af te vragen welke gemeenschap wij dromen als wij God dromen.

Wat is een gemeenschap die zich laat inspireren door het evangelie ? Hoe ziet die eruit ?

De Nederlandse Dominicaan André Lascaris, die op 6 juli overleden is, heeft daar veel over nagedacht en gepubliceerd.

Van nature is de hechtheid van een gemeenschap verbonden met het bestrijden van een gemeenschappelijke vijand. Een 'gemeenschap' heeft zaken 'gemeen'; en wat ze gemeen heeft is dat ze zich afzet tegen iets of iemand anders. Een wij tegenover een zij. We zien het op de speelplaats, in de politiek ('America First', Brexit, Noord-Korea), hetero's tgo homo's, mannen tgo vrouwen, hardwerkende Vlamingen tgo vakantieminnende leraars, enz. enz.

Eén dus: een externe vijand.

Twee: Hoe sterker men focust op de externe vijand, hoe sterker de sociale cohesie, de 'verbondenheid' tussen de leden van de groep. Hoe sterker men zich thuis voelt bij elkaar. Kijk, over het huwelijk kan veel gezegd worden, maar zonder 'uit het bed te klappen' kan ik wel zeggen dat Jessika en ikzelf bij momenten beter overeenkomen met elkaar als we een externe vijand hebben. Als je relatie in een tipje zit, kan ik dat aanraden. Het werkt zeer goed. Herkennen jullie dat ?

Wel, het is nu juist dat wat het evangelie ons vraagt om te wantrouwen. Wat de Bijbel zal duiden als 'valse solidariteit'; een 'solidariteit' die ontstaat door een gemeenschappelijke vijand. Het is duidelijk dat de evangelische optie nooit kan kiezen voor een externe vijand waar de groep zich tegen af zet.

Voor gemeenschappen in de marge van de kerk – zoals De Lier - blijft het gevaar dat de bezieling voor een groot deel voortkomt uit een zich afzetten tegen de officiële kerk. Als dat zo is, blijft het mechanisme van de externe vijand doorwerken, waardoor de gemeenschappen buiten de geest van het evangelie geraken.

Als er geen gemeenschappelijke vijand is, dan brokkelt het interne wij-gevoel snel af. Dan is het moeilijker om een hechte groep te vormen.

Laat ons daar nog even bij stilstaan.

Ikzelf ben nu een tamelijke trouwe Lierganger. Wat moeten wij denken van de mensen die maar af en toe naar De Lier komen ? Of alleen met kerstmis. Of een hele tijd wel en dan weer maanden niet. Staan die mensen het vormen van een hechte groep niet in de weg ? En wat met diegenen die nooit komen maar ons wel kennen. Kan je eigenlijk wel van een christelijke gemeenschap spreken als die blijkbaar niet zo hecht is ?

Ik moet toegeven dat ik dat jaren moeilijk heb kunnen plaatsen en dacht: schort er eigenlijk toch iets aan De Lier ? Maar dan betrapte ik mezelf erop dat ik nog nooit naar *De Lier light* (= de meer informele zomervieringen van De Lier) mee geweest ben. Ik ga niet, want ik ben dan in congé. Punt. Wat is dat nu voor uitleg, zal iemand anders denken.

Neen, dus het feit dat we in de Lier een *flou* lidmaatschap hebben mogen we positief benaderen. Het wijst erop dat we geen gesloten gemeenschap zijn, geen "cocooning koppel".

Kunnen we een gemeenschap vormen als een nieuw wij ? Geen “wij” met een “zij” ertegenover?

Vandaag de dag hebben bezielde verbanden, verbanden waarin een nieuw evangelisch geïnspireerd “wij” kan ontstaan, eerder de functie van een doorgangspolek, een herberg voor onderweg, dan van een vaste thuis. In het onderzoek dat Lascaris deed, viel het hem op dat in die gemeenschappen er een aarzeling is om verantwoordelijkheid op te nemen en een adressenbestand op te bouwen. Het wijst erop dat de bezoekers er geen thuis vinden in de zin van een onveranderlijke vaste plek. Op die plaatsen is iedereen welkom om deel te nemen aan de eucharistievering. De vraag wordt niet gesteld of je katholiek bent. De grenzen van de gemeenschap – wie hoort erbij, wie niet – worden in deze nieuwe gemeenschappen niet getrokken.

In een klassieke groep/organisatie worden deze grenzen getrokken door ‘duidelijke afspraken’ (inwijdingsrituelen, huishoudelijk reglement, je draagt een witte boord, een hoofddoek, je vindt ‘sandalen dragen met witte sokken’ niet mooi. Het is ‘not done’ om dat café te bezoeken, voor die partij te stemmen of met het vliegtuig te rijden. In zo’n groep worden duidelijke afspraken gemaakt, ook over wie of wat men onder God verstaat. Wij spreken af om in onze gemeenschap die afspraken niet te duidelijk te maken. Is het daarom dat wij in De Lier eigenlijk nooit een geloofsbelijdenis opzeggen ?

Een gemeenschap die zich niet wil vormen op basis van een externe vijand en naar een andere grondslag zoekt, is in vergelijking met de traditionele wij’s van onze cultuur zwak. Een “nieuw wij” moet het doen met [1] veranderlijke structuren en [2] leven van persoonlijke contacten tussen individuen. Voor zover er structuren zijn, zijn deze voorlopig en voortdurend in beweging. Een evangelisch geïnspireerde gemeenschap lijkt op een tent, die nu eens wordt opgeslagen en daarna weer wordt afgebroken. De onderlinge betrokkenheid heeft een sterk informeel, vaak spontaan en persoonlijk karakter. Juist dat maakt de sterkte uit van deze gemeenschappen. Ze worden gedragen door wederzijdse dienstbaarheid, niet door regelgeving. Hun toekomst is onzeker. Dat hoort erbij.

We kiezen er niet voor om een gesloten groep te zijn, waar we heel duidelijk weten wie erbij hoort en wie niet; we weigeren hier elke zondag af te vinken wie komt en wie niet. Maar het zorgt ook voor pijnlijke situaties: mensen die we vergeten. Het niet hebben van een transparant lidmaatschapreglement is geen excuus om mensen uit het oog te verliezen. Het is ook complexer: het is b.v. onduidelijk wie het voor het zeggen heeft in De Lier, en wanneer je je echt kan thuis voelen.

Zich helemaal thuis voelen in een gemeenschap, ook in een kerkelijke, vraagt eerder om wantrouwen dan om een zorgeloos omarmen van dit gevoel. Immers: voel ik me thuis omdat ik dan tot een groep behoor met een 'zij' ertegenover? Zich thuis voelen verliest zo zijn onschuld. Een bezielde plek is geen veilig thuis, maar een beweging van voortdurend op weg zijn. Leven met het motto 'alsof ik thuis ben' is lastig, maar wellicht evangelischer. Wij zijn een vreemdeling op aarde, maar ook een beetje in onze eigen gemeenschap. Daarom zetten we telkens de tafel, verwijzend naar ons nomadisch bestaan.

Wat bindt dan deze groep aan elkaar, als het niet een externe vijand is? Nu komt de tekst die we daarnet hoorden uit de Johannesbrief boven water: God is liefde en Jezus is ons voor-beeld. Liefde.... In die zin/in die liefde komen we "thuis" bij elkaar, voelen we ons verbonden met een gemeenschap van mensen waarbinnen de verschillen groot kunnen zijn. En het kan nog verder gaan. We kunnen thuis komen bij elkaar ook met mensen die niet direct voeling hebben met onze bijeenkomsten op zondagmorgen. Dat mochten we ervaren bij de uitvaart van Aagje. Hoe verschillen kunnen. Soms dragen mensen het leven samen. Zo zouden wij moeten leven. Rondom iets wat we niet zien. En dat ons sterker maakt. Alsof we spieren krijgen van liefde.

Koen Dekorte

De Lier, 3 september 2017